

mgr Vitalii Emelianenkov
Wydział Filologiczny
Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa
Katedra Językoznawstwa Słowiańskiego UMCS

Streszczenie

Metaforyczna leksyka sztuki choreograficznej w języku rosyjskim, polskim i bułgarskim

Sztuka choreograficzna jest jedną z najdawniejszych form przejawu twórczości człowieka, charakterystyczna jest ona zarówno dla indywidualnej osoby, jak i dla całego narodu, a jej początki kryją się w zbiorowej twórczości ludowej. Można założyć, że taniec jako rodzaj komunikacji międzyludzkiej mógł zaistnieć na długo przed pojawieniem się werbalnego języka, a sam w sobie może być obecny w otaczającej rzeczywistości bez udziału człowieka. Przyjmując rolę instrumentu przekazywania informacji, ludzkie ciało stało się nosicielem unikalnego języka – *plastycznego języka ludzkiego ciała* wyrażanego poprzez taniec. Przekazywanie informacji jest również jednym z głównych zadań współczesnej sztuki choreograficznej. Dlatego taniec jest uważany za *język ludzkiego ciała*, a wszystkie cechy ludzkiego języka stają się również jego wyróżniającymi cechami. W związku z tym w profesjonalnym języku sztuki choreograficznej absolutnie niemożliwe jest uniknięcie użycia metafor, ponieważ sam przejaw tej materii we współczesnym rozumieniu otaczającej rzeczywistości jest metaforyczny.

Wybór tematu niniejszego badania nie jest przypadkowy, opiera się on na osobistym doświadczeniu zawodowym autora w tej dziedzinie sztuki w różnych przestrzeniach językowych, co z kolei posłużyło jako punkt wyjściowy do wyboru zaprezentowanych tutaj języków.

Obiektem badań tejże pracy jest leksyka metaforyczna z dziedziny sztuki choreograficznej w języku rosyjskim, polskim i bułgarskim w całej jej różnorodności. Mianowicie, jest ona reprezentowana przez wszelkie rodzaje metafor, różnych pod względem morfologii, przynależności do określonych części mowy, semantyki itp. Materiał badawczy został zebrany na podstawie literatury naukowej i zawodowej, w uzasadnionych przypadkach uwzględniono literaturę piękną, jak również na podstawie osobistych obserwacji podczas

zajęć zawodowych i specjalnych wizyt studyjnych w profesjonalnych zespołach choreograficznych i instytucjach edukacyjnych w Rosji, Polsce i Bułgarii. Łącznie analizie poddano 380 wyrazów metaforycznych – 130 w języku rosyjskim, 120 w języku polskim i 130 w języku bułgarskim.

Celem pracy jest ujawnienie i omówienie słownictwa metaforycznego z zakresu sztuki choreograficznej w języku rosyjskim, polskim i bułgarskim z punktu widzenia konkretnych przeniesień i modeli metaforycznych w aspekcie porównawczym i na tej podstawie sformułowanie wniosków odnośnie podobieństw i różnic między badanymi językami.

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz ilustracji. *Wstęp* zawiera uzasadnienie wyboru tematu, cele, przedmiot, metodologię badań, a także informacje o dotychczasowych badaniach w danej dziedzinie. Przedstawiono teoretyczne i praktyczne znaczenie pracy oraz jej główne założenia. Uwagę poświęcono również istocie pojęcia sztuki choreograficznej, w skrócie przedstawiono jej historię i odmiany.

Rozdział *Teoretyczne podstawy badań* ma charakter teoretyczno-opisowy ze szczególnym uwzględnieniem definicji słownictwa zawodowego, jego klasyfikacji i głównych komponentów (terminologii, profesjonalizmów i żargonizmów). Odrębne podrozdziały poświęcone są teorii metafory, teorii modelowania metaforycznego i miejscu metafory w języku profesjonalnym.

Kolejne trzy rozdziały stanowią praktyczną część pracy, w nich przedstawiono analizę metaforycznej leksyki choreograficznej w języku rosyjskim, polskim i bułgarskim. Poszczególne jednostki językowe zawierające metaforę są analizowane według tego samego schematu. Na pierwszym etapie analizy cała zebrana leksyka metaforyczna, oddzielnie dla każdego z badanych języków, została podzielona na 7 grup tematycznych: 1) Ogólne pojęcia sztuki choreograficznej; 2) Terminy i pojęcia tańca klasycznego; 3) Charakterystyka metodyki i sposobu wykonywania ruchów tanecznych; 4) Nazwy tańców i form tanecznych; 5) Nazwy ruchów tanecznych; 6) Pozy taneczne; 7) Figury taneczne i rysunek tańca. Dalej podano ogólną charakterystykę leksyki metaforycznej w konkretnym języku, wskazano źródła pochodzenia, omówiono każdą konkretną metaforę i zaprezentowano modele metaforyczne według jednej lub drugiej domeny konceptualnej. W ten sposób stworzono mini-artykuł dla każdej z metafor, na końcu którego zaproponowano model metaforyczny, do którego odnosi się przeanalizowana metafora. Po każdym rozdziale sformułowano wnioski dotyczące obecności różnych modeli metaforycznych w badanym języku. Skonstruowane

modele metaforyczne zostały zdefiniowane przy wyodrębnieniu czterech pojęć: TANIEC, RUCH TANECZNY, KOSTIUM TANECZNY i POZA TANECZNA.

W następnym rozdziale pt. *Porównanie leksyki metaforycznej w języku rosyjskim, polskim i bułgarskim*, konkretne metafory i modele metaforyczne są badane w aspekcie porównawczym. Największe podobieństwo odnotowano między językiem rosyjskim i polskim oraz między rosyjskim i bułgarskim, natomiast najmniej wspólnych cech w badanym zakresie okazało się między językiem polskim i bułgarskim. Stwierdzono również, że każdy z trzech języków ma dużą ilość własnej unikalnej leksyki metaforycznej, a najbardziej istotne modele metaforyczne dla języka rosyjskiego to: TANIEC = CZŁOWIEK; TANIEC = PRZEDMIOT; TANIEC = ZWIERZE; RUCH TANECZNY = PRZEDMIOT; RUCH TANECZNY = CZŁOWIEK. W języku polskim najczęstsze spotykane modele to: TANIEC = PRZEDMIOT; TANIEC = CZŁOWIEK; TANIEC = DZIEŁO LITERACKIE; RUCH TANECZNY = CZŁOWIEK; RUCH TANECZNY = PRZEDMIOT. Dla języka bułgarskiego odnotowano następujące najbardziej frekwencyjne modele: TANIEC = PRZEDMIOT; TANIEC = CZŁOWIEK; TANIEC = ZWIERZE; RUCH TANECZNY = CZŁOWIEK; RUCH TANECZNY = PRZEDMIOT.

W *Zakończeniu* podsumowano wyniki przeprowadzonych badań i zaprezentowano wynikające z nich wnioski, które odpowiadają na pytania dotyczące podobieństw i różnic modeli metaforycznych w języku rosyjskim, polskim i bułgarskim, wpływu leksyki metaforycznej z dziedziny choreografii na tworzenie obrazu tańca oraz znaczenia słowa jako podstawy tradycji sztuki choreograficznej w Rosji, Polsce i Bułgarii. Badania potwierdziły hipotezę, że profesjonalne słownictwo sztuki choreograficznej w języku rosyjskim, polskim i bułgarskim, cechuje wyrazista metaforyczność i jest to wspólną cechą trzech badanych języków.

Pracę kończy *Bibliografia* zawierająca wykorzystaną literaturę i źródła materiałowe i podzielona według języka publikacji oraz rozdział *Ilustracje* proponujący wizualizacje niektórych z omówionych pojęć z zakresu sztuki choreograficznej.

Lublin, 22.03.2024r.

Vitalii Emelianov